

פשיטתאן הכתב

הוא ספר קטן הקומה וגודל למראת. כאשר כל איש לנוכח יביט. שהוא יפה המליצה ומדבר גדולות. בלשון צח ומצוחצח. שתלמיד חכמים משתמשין בו. בלשון ים התלמוד. מקרא ומשנה וגמרא. מתיב ומפרק בלמלל ובסבא. ואף כי הוא דברי היתול ושחק וכל השומע ישחק. אך ממי אהבת הלשון ולמשוך לב הנערץ ובחורים ללמוד סוגיות דשמענתא וקרבתי לואת המלאכה. להביא לבית הדפוס למול ולברכה. והמחבר העלים שמו. כי לא ידעתי מי הוא ומה הוא לו. אך מכותיל דבריו ניכר שחכם גדול היה.

שריפת הספרים

נגד החיבור הזה, יצא בחמת ועם, **רבי משה ב"ר ישעיה שליט**. מכיוון ובספר לא נכתב מי חיברו והיווין דפס, הוא דרש וחקר, ומצא שהוא דפס בעיר וולבאך שבגרמניה. הוא פלג כדי שישפרו את הספר, ואף הראה אותו **לרבי נפתלי כ"ץ בעל "סימכת חכמים"** שהפעם הייתה רבה על כל יהודי גרמניה. רבי נפתלי כ"ץ חשב לגזור נידוי על המדפיס ועל מי שיש לו את הספר, אך הדבר לא יצא אל הפועל. וכך כותב רבי משה ב"ר ישעיה שליט, בהקדמה לספר בריית "מטה משה" (נדפס בדברלין בשנת תשי"א):
באתי להודיע שרעה ראיתי שנדפסו דברי ליצנות ושיבושים אשר אין להעלות על הספר, והיה נקרא מסכת מורים, והיה מסדרים כמו משנה וגמרא דרך קושי ופירושי, אשר ראוי ונכון ליתן שבת להבורא יתברך שהצילו מהמן הרע, והם מתלוצצים בעיית, לא זו אף זו שהי מתפנים כבודו יתברך לכלימה והיה מסדרים כמו משרבית בדברי ליצנות והי מזכירים שם שמם עליהם, כגון באי המעייב ערבים וכו' כל ברכה וברכה, או לאונים וכו'. ובשמוע כל אלה דווח נפשי מאד, ומאד הייתי מצטער. והן אמת בהיות מה הגאון המפורסם ר' ישראל עמוד הימיני עמוד השלם מ"ו מרח"ר נפתלי הכהן נ"ו אב"ד ור"מ דק"ק מו"ז יצ"ו, באתי לפני בקובולא רבא על מעשה רשע ומשע אשר לא נשמע כאות בישראל, אשר לא יאומן, עד שמסרתי לידו, והיה בדעתי לגזור שטתא ונידוי על המדפיס ועל כל מי שיהיה בידו, שיוציא וישרוף, ולא נתקיים מחמת הסדרה שויה עליו.

והנה המדפיס העלים שמו ושם עירו באיזה מקום שנדפס, ודרשתי וחקרתי אצל המדפיסים... ואמרו לי שנדפס בולבאך, והנידו לי מי הוא א' הרע הזה, וגיליתי טפח ומכסה טפחים... עד שישור המכסלה והוא מיישראל למרסם הדבר, או ויה יסלח לו. וחלילה על כל אחד ואחד מיישראל שיתחיל בידם דבר זה ח"ו, ובזווא יקדימו מעשה לשמם.

אכן, רוב העותקים של הספר נשרפו ונתבעו מן העולם, וכיום ידוע רק על טפסים אחדים שנתורו. למרות ההתנגדות למסכת מורים, היה מי שהדפיסה בשנית. וכך כמאה שנה אחרי שריפת הספר, עוד כותב החיד"א על האיסור להשתמש בו.

בדברי היסטכת כל"ה (פרק א' הלכה ג') על הקורא פסוק משר השירים ועשו כמין זמר וכן הקורא פסוק מדברי תורה בבית המשתאות וכו' שחותרה חונרת שק ואומרת יעשאוני בניך ככנור, כותב החיד"א בכסא רחמים (בתוספות): מכאן תוכחה ומשאיו יתן וגאחה ללומדי מסכת שבוים, כי בדוא הוא שון חמור מאד לחבר דברי ליצנות מעין דוגמא למשנה ותלמוד קדש, ומביאין קצת פסוק ומחשיבין דברי אלוקים חיים לשחק, וקל וחומר למי שחיבר כמו מקרא או אבוי, ועין ב"דבר שמואל" ו"בירית משה" דף י' וזולתם.

מגלת סתרים - מסכת מורים, נכתבה בסגנון המשנה. היא מתחילה כחיקוי לתחילת מסכת אבות, משה קבל תורה מסיני, והיא מונה את השתיינים והשכורים המוכרים בתנ"ך. בסוף המסכת יש חתימה מהמחבר, בה הוא כותב אודות החיבור ומסרתו, וכך הוא כותב, כדי שלא יחשבו אותה למסכת אמיתית:

אין קרין בו אלא בשעה שאני לא יום ולא לילה, שלא נכתבה אלא לשחק בעלמא לשמח האנשים ביום מורים, והקורא בו לא הפסיד אלא כמו שקורא בספרי רמאות ובדברים המועילים לטף ואינן מוסיקין לנפש. כי דברי זאת המסכתא בדיתא אני קלניוסוס מלבי, המשנה והגמרא. ואעידה לי עדים נאמנים את רבי שקרן ואת רבי כזבן אחיו. ואם שגיתי בשום דבר ישאני עושינו וחיו כלא היו.

קרוב הדבר שר' קלניוסוס כשחיבר את המסכת בשעתו, התכוון להניח את יהודי אטליה, מתרבות השעשועים והליצנות שהיו נהוגים אצל אנשי רומי ואיטליה. מסכת המורים היו נדפסו פעם נוספת (עם שינויים) בווינציה בשנת ש"יב. בשריפת התלמוד באיטליה בשנת ש"יח, החשיבו הנוצרים את מסכת מורים כאחת ממסכתות התלמוד, ושרפוה!

חכמי הדורות נגד מסכת מורים

הראשון שיצא נגד הליצנות שבמסכת מורים הוא **רבי שמואל אבובי**, והוא מסק לנון את הספר. רבי שמואל אבובי מגדולי רבני ווינציה (בשנות ה'ת') היה מראשוני הלוחמים בשבתי צבי שר"י. הוא עסק גם בתקון העריכים חזקוני, וחיבר את "ספר הוכחות" ו"תקונים בעניינים שקצת העם נכשלים. ביספר הוכחות" הוא לא הוזכר את שמו ולא פרסם מי כתב אותו. החיד"א ב"שים הגדולים" (ערך: ספר הוכחות) כותב: **לא נזכר בספר מי בעל דברים שמו ושם עירו, וידענו שחיברו הרב החסיד מרח"ש אבובי אחד מהמיוחד מרבני ווינציה הרב המחבר שר"ת דבר שמואל, ולרוב חסידותו לא הזכיר שמו עליו.**

רבי שמואל אבובי יצא חוצץ נגד מסכת מורים. בשו"ת "דבר שמואל" (סימן קצנ) הוא כותב תוכחת מגולה על הלומדים ספר מסכת מורים ועל מחברו. הוא מסיק שזה גרוע יותר מספרי מליצות ומשלים של שיחת חולין, שהשי"ע (א"י"ח סי' עז) אוסר לקרוא בהם גם בימות החול. ומסיק, שיש בזה חילול התורה הקדושה החונרת שק לפני קונו ואופרת שעאנוי בניך ככלי זמר וחוכא ואטלילא, ומחתלים בכתבי הקדש ובגביא האמת והצדק.

את דבריו הועיבים, הוא מסיים: **הנה כי כן זה לי ימים מקדם שהוחרתי על הדבר... ומי יתן שומע לנו ויגזר הספר ההוא והיה ככלי אובד, וכל יראה וכל ימצא, והוא רחום יתברך שמו יכפר.**

התשובה הוא מובאת ב"באר היטב" בסו"ס תרצ"ו (ובשו"ת "באר משה" להגאון רבי משה שיערן מדברצרין חלק ח סימן ז, האריך בדברים).

מסכת מורים שונה הובאה לדפוס, בשנת תני"ח. בשער נכתב: מסכת מורים ומעריב לליל מורים הנקרא ליל שבוים. הספר נדפס בהעלמת שם המחבר. בחיבור הזה לא הסתפק המחבר בחיקוי למשנה אלא הוסיף גם חיקוי לגמרא, וסידר את המסכת כעין משנה וגמרא. הספר נדפס בלי להזכיר את שם המחבר ובלי מקום הדפוס (ראה צילום). בשער נכתב במליצה אודות מגלת החיבור:

מצוות שמחת מורים, ושתיית חין שעליה נאמר בנמרא (מגילה ז') חייב איניש לבסומי במריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, תכליתה להדות להקביא על הנסים ולהניע ע"י לאהבת השם. וכדברי היסארי" (טס): **חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ואבאכילה ובשתייה עד שלא יחסר שום דבר, ומי"מ אין אנו מצווין להשתכר ולהפחית עצמנו מתוך השמחה, שלא נצטווין על שמחה של הוללות ושל שטות, אלא בשמחה של טענו שנגיע מתוכה לאהבת השם והודאה על הנסים שעשה לנו.**

במהלך הדורות נכתבו חיבורים מיוחדים למורים, ובהם גם דברי שחק ואפילו ליצנות. חלק מהחיבורים האלו כוללים דברי ליצנות על המן. המן עשה עצמו עבודה זרה (מגילה י'), והרי ליצנותא דעבודה זרה שריא. אמנם, יש מהחיבורים שבהם נחצה הגבול בין שמחה וליצנותא דעבודה זרה, לבין ליצנות לשמה ואף הוללות. במיוחד, באלו שנכתבו ע"י המשכילים, שהם נודף ריח רע של הוללות, במסווה של שמחת מורים. אמנם, היו מהמשכילים שהעלים את שמם מהחיבורים האלו, עד שנודע קולם ברבים.

במסמר שלהלן נסקור כמה מהחיבורים האלו, ומה היתה דעתם על חכמי הדורות עליהם. הפיוט הראשון למורים שבו דברי ליצנות על מעלת שתיית חין, נכתב כבר בתקופת הראשונים.

במחזור ויטרי לרבי שמחה ב"ר שמואל מוטר, תלמידו של רש"י, יש "משכרית" לליל מורים, והוא פיוט לאומרו בתוך הברכות שלפני תפילת שמונה עשרה. בפיוט הזה יש דברי ליצנות והוא עוסק בשתיית חין, והתמון מתחיל: **ליל שיכורים הוא זה הלילה...**

לא ידוע האם הפיוט אכן נכתב כדי לאמרו בתפילה, אבל הוא נמצא בין שאר הפיוטים לפסח לשבועות ולסוכות (סימן תתס). מחזור ויטרי היה מונה במשך מאות בשנים בכתב יד, ונדפס לראשונה רק לפני כמאה וחמישים שנה. לא ידוע על מקום שהיה נהוג לומר את הפיוט, וקשה להעלות על הדעת, שאפילו במורים יאמרו בתפילה בציבור "אורו האיש אשר ידו ירים לשמות מים..." וכדומה. (אמר לי תלמיד חכם מופלג, שראה שזה דומה לפיוט "אבלו שמענים וסולת רבוכה", זמר לשבת טוכה שנדפס בסידורים ומוזח לרבי אברהם אבן שרא, שנחלקו הדעות עליו, יש ששללוהו מכל וכל, ויש שטענו בו רמזים וכוונות עלולות).

חיבור שלם שכולל דברי ליצנות למורים, נכתב ע"י ר' קלניוסוס ב"ר קלניוסוס מרומי, והוא נקרא "מסכת מורים". המסכת הזו נדפסה לראשונה בשנת רע"ב, בפיוזר שבאטליה. מן הראוי לציין, שבתקופה הזו, כמה נערות שנים בגלד מאז המצאת הדפוס, עדיין לא נדפסו הרבה ספרים יהודיים חשובים. כך לדוגמה, עוד לא עלה על מכש הדפוס שיש שלם, והיו מסכתים שעדיין לא נדפסו והם נלמדו מכתב יד. כך שמואל שייסכת מורים" נדפסה אפוא, לפני מסכתות מהתלמוד בבלי. "מסכת מורים" כוללת "ספר חבקוק" ו"מגלת סתרים". ספר חבקוק, נחבר בחיקוי לספר חבקוק, ונקרא כך מפני שהמלה חבקוק דומה למלה חבקוק, והוא נדפס עם **נידוד וטעמים** (!) כדוגמת הנביא. המדפיסים שיוו לספר מראה כאילו הוא ספר אמיתי, וכן נכתב בשער החיבור: **ספר חבקוק הנביא על שגיונות לקרוא בו בעת רצון ביום מורים, מנידוד וטעמים ומדויק נדפס על ידי המחוקקים נודעו ביהודה ובישראל בעיר פוזור אשר במדינת איטליה שנת רנ"ג, וכן יביטו ה' יתברך בחמלתו לעשות ספרים...**

כיומים לפורים, מסכת מיוחדת לפורים, הגדה של שיעורים, במרוצת הדורות התחברו חיבורים רבים לפורים, מתי החלו לחבר חיבורים אלו? מי היו אלה שחיברו זאת? וכיצד התייחסו לזה חכמי הדורות?

...משכילים....

מסכת פורים קיבלה ממה בתקופת המשכילים. אם עד תקופת המשכילים, החיבורים האלו נתחברו בעיקר על ידי אנשים קלי דעת שביקשו לשלח את ההמון, הרי שהמשכילים ששקפו בן עשור לעל את הקדוש בישראל, במסווה של שמחת פורים.

תקופת המשכילים התחברו סליחות לפורים, גם בחיבור זה המסכת העלים את שמו. הספר נדפס בחיקוי לסדר הסליחות האמיתיים, ונדפס בשער: סליחות כמנהג מולץ פיהם מעהרן ואוסטרייך (כפי שהיה מקובל לכתוב בשעתו בשערים של ספרי הסליחות והתפילות).

לסדר שהמחבר העלים את שמו, נדע שהוא יהודה לייב בן זאב, שהיה מראשי המשכילים בווינה. כרכים מבין המשכילים, גם יהודה לייב בן זאב, עסק בדקדוק ואף חיבר כמה ספרי דקדוק. הוא היה המסדר והמנהיג של השי"ס שנדפס בווינה, בשנים תקס"ו – תקע"א, ובמסכת ברכות יש הקדמה ארוכה מסמך. יש סיפור מופלא על מיתתו לאחר שהגיה את השי"ס בבית הדפוס בעצם יום השבת (על חייו ומותו יש לייחס יריעה נפרדת). כאמור, יהודה לייב בן זאב, שהיה ידוע ספר, חיבר את הסליחות, שהם מלאכת מחשבת.

רבי שלמה קלוגר, כותב בשו"ת "האסף לך שלמה" [וי"ד סימן רטו] אודות ספרי הדקדוק של המשכילים: **ובעל תלמוד לשון עברי** - מספרי הדקדוק של יהודה לייב בן זאב **מכיוון הייתי בקטנות ממש כשהיה מבררנינו ... וראינו כי הוא רשע גדול ועשה צחק על מיני פיוט וסליחות, ועשה סליחות לפורים, ושחב בה על חז"ל ועשה דבריהם כצחק, לזה דאי הוון גורם להתרחק מחיבוריהם הרחק מאד...**

גם למסכת פורים, נתווספו הסתופה ופירושים. בשנת תקע"ד נדפס בווילנא מסכת פורים עם פירושים, כעין פירוש רש"י ותוספות, וכן כעין פירוש מהרש"א. המדפיסים סידרו את המסכת עם הפירושים כעין "צורת הדף" של התלמוד בבלי. פירוש שהיה חיוק למהרש"א הם קראו מהרש"ע. ברור, שהנפש סילת מדברים כגון אלו, אף אם מדובר בפורים.

הגדה לפורים

מלבד "מסכת פורים", התחברו במשך השנים עוד חיבורים מיוחדים לפורים, שעשו במכוונת כעין ספרי תפילות.

ההגדה של פסח ומצוות שתיית ארבע כוסות, הליכה את דמיונו של כותב הליצנות, והם חיברו חיקוי להגדה. אפילו השם "הגדה ליל שמורים" (כפי שהיו גלילים לקראת להגדה של פסח) נחפץ להגדה ליל שמורים. וכן לאורך "ההגדה" הם כתבו על מצוות שתיית חוץ. גם את "הלל הגדול" הם שיעו והפכו להודאה על חוץ. במיוחד הפומפוזים שבסוף ההגדה נתחברו עליהם והם זישי אותם.

"ההגדה" לפורים, נדפסה בכמה וכמה הוצאות.

הרה"ק מקארלין אמר אקדמות בפורים

שונה לחלוטין היו היאקדמות לפורים. האקדמות נכתבו בארמית, בחרוזים המסתמיים בחברה "תא", כמו באקדמות הטאמרים שבשערת. והאקדמטיזם דומה אף הוא לאקדמות והוא מסודר באלף בית מרובע, ובסיום הפיוט שם המחבר: אליהו בר שמחה יצחק.

אולם, שלא כמסכת פורים, כהגדה וסליחות לפורים שתוכנם ליצנות, הפיוט הזה כולו דברי שבח והודיה על גס פורים, והוא מבוסס על מאמרי חז"ל ממסכת מגילה, ממדרשים ומתרגום

לגרישוא (לפחות, לדעת המחברים) ולכן במהדורה הבאה שהדפיסו המחברים הם כבר כתבו את שמו. נציין כאן מובא לדפוס, שהעתיק חיבור שנדפס מאות שנים לפניו. אמנם הוא לא טען שהוא חיבר את הספר, אלא כתב שהחיבור נעקד מתוך ידי שיש שהוא רכש אותו בכסף מלא, כדי להדפיס.

וכך נדפס במסכת פורים שנדפסה בווינה בשנת תרל"א: **את הספר אשר אנכי נתתי למינס חיום קוראים ונבדלים, העתיקו מכתב יד ישן נושן אשר קניתי זה שתי שנים בכסף מלא...** והוא מפרט ממנו הוא קנה וכן שהכתב יד היה אצל רבי יעקב עמדין (י' ומוסיף: **והנה אוניאם לאור בלי טבול עטי בחקירות מי כתב את הספרים האלו וזהו מי קבנן, אבל בברכה על האוצר הנחמד הזה, כי צחקו עשו לנו המחברים לשלח את הקוראים במתק לשונם בשגליו התלמוד... והיה כי ימצאו דברי הספרים האלו חן בעיני הקוראים בימי המורים הבאים לקראתנו לששון, יזכורנו גם אני לטובת וזהו זה שכתב, והוא חותם את שמו המלא, ומוסיף מקום ותאריך: ווי, עשרה בטבת (י' שנת תרל"א.**

האמת היא שהחיבור שהדפיס הוא העתקה מזה במלה מהמסכת פורים הראשונה שנדפסה, בשנת רע"ב (באמור לעיל). מן הראוי להוסיף, שכנראה המחברים והמדפיסים של המסכתות האלו לא היוו להדפיס עם מגילת אסתר. ולא מוצאתי אף לא חיבור אחד מהם שנדפס עם מגילת אסתר. החיבורים האלו שהיו קטנים, כעין חיבורות, נאבדו בדרך כלל, והם לא מצויים.

"פורים רב"

בדורות האחרונים התקבל המנהג בקהילות אשכנז, של מיני "פורים רב", והוא כעין רב ליום אחד שאומר "לפולסים" בסוגיות הפורים. כאמור חלק מהפלפולים מקורם ביחלק השני של המסכתות פורים לסוגיהם.

המנהג הזה נהוג הן בחצרות החסידים והן בשיבות ליטא, אולם הוא לא התקבל בקהילות הספרדים.

החיד"א ביקר באמסטרדם במרים של שנת תקל"ח, והיה אורחו של רבי שאול אביז אמסטרדם (מחבר "בנין אריאל").

בזיכרונותיו כותב החיד"א (מעגל טוב עמי קהל) על ליל פורים בבית הרב, ומתאר את השולחן הערוך שהיו עליו וצירות גדולות ומיוחדות מסוכר, וכן כותב על למדים ששוחחו עם הרב בדברי תורה, ומוסיף שאחר כך בא ירד"ן ואמר "לפולסים" בעניני פורים. החיד"א לא הכיר את המנהג הזה, וזה לא מצא חן בעיניו, והוא סמנה את הפורים רב "אחד הריקים" (אמנם החיד"א לא כותב ע"כ שזה דבר איסור, כמו שכתב על מסכת פורים כ"ל).

סיפור משני סיפר **כ"ק מן אדמו"ר מסטריקוב ז"ל**, שבלמדו בישיבת "אחסי לבובלי", עשו בשעה אחת פורים רב, ובפורים הסבו כל בני הישיבה יחד עם ראש הישיבה רבי מאיר שפירא, והמורים רב אשר מפלל וקושר הרבה סוגיות ועניינים במסכת בבא קמא, בדרך צחות. אמנם לאחר אותו הפורים הורה רבי מאיר שפירא, לבטל מכאן ולהבא את המנהג הזה, ואמר שאותם דברי תורה שהשמיע הפורים רב היו בפלפול כה עמוק שלא יתכן שהם עלו בדעתו רק באותו הרגע, ולא ימלט שכבר בשעה שלמד את הסוגיא, חשב איך לבאר את זה על דרך "פורים תורה", ולכן ראוי לבטל מנהג זה לנדרבות קודש, פורים תשי"ד.

אמנם היו במקהלות חסידים שראו בפורים רב ענינה רבה ושגבה וראוי לייחד ע"כ יריעה נפרדת.

שני. וכפי שנכתב בשער: **יספר מלאכות תמים דעים אשר עשה עמנו להפליא ושמ נפשו בחיים וואלו מיד אויבנו המן הרע הזה. הפיוט הזה שנכתב בארמית, ובו הרבת מדרשים, היה קשה להבנה, ולכן נכתב לו ביאור בעברי טייטש, ובתקופה מאוחרת אף נוספו לו כמה פירושים.**

בדקדוק "בית אהרן וישראל" - קארלין (גליון צט) מובאת עדות **שרבי אהרן הגדול מקארלין שר בנעישת קולו את האקדמות הזה בפורים.**

אף שכאמור הפיוט הזה מבוסס על דברי חז"ל, ואינו עוסק בליצנות, הוא לא התקבל בדורות מאוחרים בקהילות ישראל. ובמשך הזמן נדפס בתוך ספרי מסכת פורים שאין רוח חכמים נוחה מהם.

מלבד זאת, היו ששינו את הפיוט, וכן שיעו את האקדמטיזם המקורי עם שם המחבר והניסו את שמו, וכך קנו את החיבור בשינוי השם, ואילו האנשים לא נדעו כיצד שמים.

בתפוצות ישראל

מסכת פורים לסוגיה, נדפסה בהרבה מתפוצות ישראל, במורה ובמערב. והיא אף תורגמה לכמה שפות לתועלת ההמון. החיבורים האלו נדפסו בכל רחבי אירופה, באמסטרדם, בריסל, בווינה, בלונדון ובויניציאה, וכן הם נדפסו בכמה תעתיקות בלעז ובאורשט.

גם בארצות המזרח נדפסה "מסכת פורים". באלג'יר, וכן בזהרן שבאלג'יריה הוסיפו המדפיסים תרגום לערבית, ונוסף שם גם "המסכת להמן ובניו". אף את ההגדה לפורים הדפיסו בארצות המזרח. במורה תורגמו את ההגדה לליל שמורים שנדפסה באירופה, לערבית מדוברת. ההגדה נדפסה בכמה מקומות, והיא הגיעה עד לבלותה שבירדן, שם נדפסה בשנת תרמ"ט, ובשער נכתב "נדפסה כעת בבית תיקונים מאשר נדפסה לפניו". ידוע גם על תרגום לאדוניו של ההגדה לפורים, שנדפסה בירושלים בשנת תרנ"ו.

כל בו לפורים

בתקופה מאוחרת יותר הורחבו את המסכת פורים, ההגדה והסליחות, ויצר "כל בו לפורים". וכן היו תפילות ומירות ופיוטים לפורים, לפי סדר כל השנה. בראש ובראשונה הקידוש על חוץ בשבת, שהפך לשיר הלל ליון, וכן שיעו את הומירות לשבת. גם תפילות "ששמי" הפכה לדבר תפל. תפילות הימים טובים אף הם שנו, וכמובן הקפות והפיוטים לשמחת תורה. אף תפילות הימים הנוראים והפיוטים הנשגבים שוט מבלי הכר, ואפילו תפילות מעילה לא נפקדה.

בחלק מהספרים האלו נדפס גם "שו"ת לפורים", ובו שאלות ותשובות ומפולסים לפורים. מעניין שרבים מהחידושים שנכתבו אז, לא נס ליחס והם נאמרים עד היום על ידי ה"פורים רב".

גניבות ספרותיות

לא נלך כרוכל למנות את ההוצאות של חיבורי הליצנות לפורים. אולם נביא כמה מאפיינים כללים.

רוב החיבורים האלו נדפסו ללא שם המחבר, ובחלקם אף ללא מקום ההדפסה. המחברים הבינו אל נכון שעל זה לא תהיה תפארתם, ולכן השמיטו את שמם, והיו שכתבו את שמם רק ברמזה.

מכיוון ולא נכתב שם המחבר, היו גם גניבות ספרותיות ("פלגיאט"). ואכן, כמה מאותם המחברים מתלוננים שאחרים הדפיסו את חיבוריהם בלי רשותם, ובדרך כלל עם שינויים